

דומה – חשבתי שיש לי בן שירשני, אך עבדיו שהתברר שאין לי
 בן, אני מקנה את נכסי לפלוני, וכן אם היה חולה ומוטל במטה,
 ואמר לו, נכסיו למי, ואמר להן, דומה הייתי שאשתי מעופרת
 והנולד ממנה הוא ירשני, אך עבדיו שהתברר שאין אשתי מעופרת,
 אני מקנה את נכסי לפלוני, ולבסוף נודע שיש לו בן, אז שהיתה
 אשתי מעופרת, אין מתנתו מתנה, כיון שאם היה יודע את האמת,
 לא היה נותן את נכסיו לאחר.
 מבררת הגמרא: למה – האם נאמר שברייא זו כרבי שמעון בן
 מנסיא היא, שהולכים אחר אומדן דעת הנותן לבטל מתנתו, ולא
 כרבינו. דוחה הגמרא: אפילו תימא שהברייא כרבינו, משום
 ש'דומה' שאני – שונה הדבר כשפירש ואמר 'דומה שיש לי בן,
 עבדיו שאין לי בן נכסי לפלוני'.
 שואלת הגמרא: ודקארי לה מאי קארי לה – ומה היה הצד של
 השואל להעמיד את הברייא דווקא כרבי שמעון בן מנסיא, והרי
 פשוט שאף חכמים מודים באופן זה, שאמר 'דומה'. משיבה
 הגמרא: מהו דתימא שאין כוונתו להתנות את המתנה במיתת בנו,
 אלא צעירה הוא דקא מדבר – רצונו להזכיר את צערו על בנו
 שמת, ולפיכך אין כאן אלא אומדן שאם היה יודע שבנו קיים לא
 היה נותן ואם כן ברייתא זו כשיטת רבי שמעון בן מנסיא, קא
 משמע לן – לכך הוצרכו להשמיע לנו שדן זה הוא לדברי הכל.
 בשבב מרע יש דין שמקנה את נכסיו באמירה בלבד, ואינו צריך
 קנין, הגמרא מבררת מהו המקור לכך: אמר רבי יורא אמר רב, מנין
 למתנת שכיב מרע שהיא קונה מן התורה באמירה בלבד, שנקאמר
 (במדבר כו ה) 'איש כי ימות וכן אין לו והעברתם את נחלתו לבתו',
 ויכלה התורה לכתוב רק 'נחלתו לבתו', ומתיבת 'והעברתם' שהיא
 מיותרת, יש לדרוש שיש לה העברה אחרת שהיא כזו – דומה
 לירושה, ומועילה בלא קנין, ואי זו היא, זו מתנת שכיב מרע
 שנקנית באמירה.
 דרשה נוספת: רב נתן אמר בשם רבה בר אבהו, מהקא (במדבר כו ט)
 'ואם אין לו בת ונתתם את נחלתו לאחיו' ומתיבת 'ונתתם' שהיא
 מיותרת שהרי אפשר לכתוב 'נחלתו לאחיו', דורשים לש לה נתנה
 אחרת שהיא כזו – כירושה, שאינה צריכה קנין, ואי זו היא, זו
 מתנת שכיב מרע.
 הגמרא מבררת מדוע כל אמורא למד מפסוק אחר. שואלת
 הגמרא: ורב נתן שדרש מתיבת 'ונתתם' המיותרת, מאי טעמא
 לא אמר מ'והעברתם' בדרך שדרש רבי יורא. משיבה הגמרא: והוא
 מביעי ליה לבריה – תיבה זו נצרכת לדרשתו של רבי, דתניא, רבי
 אמר, בבבלי – בכל שאר הירושות נאמרה בהן לשון 'נתנה', ואילו
 כאן, בירושת הבת, נאמרה לשון 'העברה', ויש לדרוש משינוי
 הלשון שאין לה מי שמעביר נחלה משבט לשבט אלא בת הירושה,
 הואיל ונתנה ובעלה שהן משבט אחר ויורשין אותה, ולומדים מכאן
 שבעל יורש את אשתו וכן את אמו.
 שואלת הגמרא: ורב יורא שדרש מהתיבת המיותרת 'והעברתם',
 מאי טעמא לא אמר מ'ונתתם' בדרך שדרש רב נתן. משיבה
 הגמרא: אורחיה דקרא הוא – אין כאן ייתור, כיון שכך דרך התורה
 לכתוב.
 הגמרא מביאה דרשה ממקור נוסף: רב מנשיא בר ירמיה אמר, דין
 מתנת שכיב מרע נלמד מהקא, נאמר בפסוק (מלכים ב' כ א) העוסק
 בענין חוליו של המלך חזקיהו, 'במים ההם חלה חזקיהו למות ויבא
 אליו ישעיהו בן אמוץ הנביא ויאמר אליו בה אמר ה' צו לבייתך כי
 מת אתה ולא תחיה' וממה שהנביא לא אמר לחזקיהו לעשות קנין
 על צוואתו אלא רק 'צו לבייתך' דיינו בצוואה בעלמא, יש ללמוד
 שמתנת שכיב מרע אינה צריכה קנין.
 הגמרא מביאה דרשה נוספת: רבי יוחנא אמר מתנת שכיב
 מרע נלמדת מהקא, נאמר בפסוק (שמואל ב' י כג) שלאחר שיעץ
 אחיתופל לאבשלום, הפר חושי הארכי את עצתו, 'ואחיתופל ראה
 כי לא נעשתה עצתו ויחבש את החמור ויילך אל ביתו אל עירו ויצו
 אל ביתו ויחנקו', וממה שלא נאמר בפסוק שעשה קנין משמע
 שהיה זה בצוואה בעלמא.

אגב זה שהזכירה הגמרא את צוואתו של אחיתופל מביאה הגמרא
 מימרא בענינה: תנו רבנן, שלשה דברים צוה אחיתופל את בניו, אל
 תהיו במחלוקת, ואל תמרדו במלכות בית דוד שהרי גם מרידתו לא
 הצליחה, ויום טוב של עצרת ו-שבועות קרוי – צח ולא מעונן,
 ורעו חטים כשיגיע זמנם, שסימן שיצליחו באותה שנה. מר וזקא
 אמר, הסימן הוא, אם יום טוב של עצרת יהיה כלול – מעורב,
 דהיינו יום המעונן.
 הגמרא מבררת המחלוקת בענין זה: איתמר, אמר יהודהי משמיה
 דרבי יצחק, לא קרוי' שאמרו בברייא הכוונה ליום קרוי ממש,
 ללא שום ענינים, ולא כלול' שאמרו בברייא הכוונה לכלול ממש,
 שיהיה כולו יום המעונן, אלא אפילו כלול – מעונן, ורוח צפונית
 מנשבת – פורה את העננים והוא הנקרא קרוי, שסימן שיצליחו
 החיטים.
 הגמרא מביאה שיש סימן אחר לתבואה של השנה: אמר ליה רבי
 אבא בר אמי, אמן אדרב יצחק בר אבדימי מתניין לה שהכל תלוי
 בחג הסוכות, שאז נידונים על המים, ודלא בברייא שנתנה סימן
 בעצרת. דאמר רב יצחק בר אבדימי, מוצאי יום טוב האחרון של חג
 הסוכות היינו מוצאי שמיני עצרת, שנגמר בו הדין על המים, הכל
 צופין – כל האנשים מתבוננים לעין העולה מאש המערכה שעל
 גבי המזבח, לראות להיכן הוא נוטה, כדי להבין ממנו איך נחתם
 גזר דינם על גשמי השנה הבאה, כי כאשר העשן נוסח לצד מסוים
 סימן שהרוח נושבת מזהצד השני ושכך יהיו הרוחות מנשבות
 במשך השנה, ולכן העשן נטה כלפי צפון מפני שרוח דרומית
 מנשבת, היו העניים שמחים, ובעלי בתים העשירים עצבין, מפני
 שרוח דרומית גורמת לכך שגשמי שנה יהיו מרובין, וממילא
 הפירות שבאוצרות של בעלי הבתים מרובין מהלחות המרובה,
 ומוכרים להוציאם מן האוצרות ולמכרם בזול. ואם העשן נטה
 כלפי צד דרום משום שנשבה רוח צפונית, היו עניים עצבים, ובעלי
 בתים היו שמחים, מפני שרוח צפונית גורמת לכך שגשמי שנה יהיו
 מועטים, ופירות המונחים באוצרותיהם של בעלי בתים מועטים.
 להרבה זמן, ואין בעלי הבתים מוציאים הפירות למכירה עד
 שיתייקרו, ולפיכך העניים עצבים. ואם נטה העשן כלפי צד מזרח
 משום שרוח מערבית נשבה בו, הכל שמחים, מפני שרוח מערבית
 מתונה, ואין יורדים הרבה גשמים שירכיבו הפירות שבאוצרות
 ולכן אינם נמכרים בזול, ומצד שני אינם יכולים להשתמר כמו
 שיש גשמים מועטים, ולכן אינם נמכרים ביוקר. ואם נטה העשן
 כלפי מערב מפני שנשבה בו רוח מזרחית, הכל עצבין מפני שרוח
 מזרחית מנועת מטר, ופירות הקרקע אינם צומחים, וגורמת לרעב
 לבוא לעולם.
 הגמרא מקשה על דברי רבי יצחק בר אבדימי מברייא: ורמינהי
 – יש להקשות על דברי רבי יצחק בר אבדימי מהברייא דלהלן,
 רוח מזרחית לעולם יפה, ורוח מערבית לעולם קשה. ויה צפונית
 יפה לחטים שבשדות בשעה שהביאו שליש – שכבר גדלו שליש
 שחונטים, שצריכים עדיין לגשמים מרובים, ורוח דרומית הגורמת
 לגשמים מרובים, קשה לחטין שבשדות בשעה שהביאו כבר שליש
 מגידולם, ויפה לזיתים בשעה שנגיעו. בדרך אגב מביאה הגמרא
 סימן לזכור את פרטי הברייא: ואמר רב יוסף, ואיתמא – ויש
 אומרים שאמר זאת מר וזקא, ואיתמא רב נתן בר יצחק, וסימנך
 – הסימן שבבילך לזכור איזה רוח מועילה לחטים ואיזה לזיתים
 הוא, שאתן שעליו הניחו את לחם הפנים היה עומד בצפון, ומנהיגה
 שבה לדליקן שמן זית עומד בדרום, הא מרבי דריה והא מרבי
 דיריה – זה מגדל את שלו, וזה מגדל את שלו, כלומר השולחן בצד
 צפון הוא סימן לרוח צפונית המגדלת חטים שראויים לשולחן,
 ואילו המנורה שעמדה בצד דרום היא סימן לרוח דרומית
 המגדלת זיתים הראויים למנורה. על כל פנים קשה מברייא זו על
 רבי יצחק בר אבדימי, שהרי כאן מבואר שמזרחית יפה ומערבית
 קשה.
 מתרצת הגמרא: לא קשיא, משום שאכן לדברי כולם רוח מערבית

המשך ביאור למסכת בבא בתרא ליום ראשון עמ' א

1 מביאה גשמים מרובים ורוח מזרחית גורמת לגשמים מועטים,
2 אלא דהא לן – דברי הברייתא נאמרו לגרים בבבל, שהאדמה לחה
3 מחמת שהיא נמצאת במקום נמוך ואינם צריכים אלא לגשמים
4 מועטים, ולפיכך רוח מערבית שמביאה הרבה גשמים וגורמת
5 ללחות מרובה קשה להם, ואילו רוח מזרחית טובה להם. והא להו
6 – דברי רבי יצחק בר אבדימי נאמרו לענין הגרים בארץ ישראל,
7 שארצם גבוהה וצריכים להרבה גשמים, ולפיכך רוח מזרחית
8 קשה להם שממעטת את הגשמים, ואילו רוח מערבית טובה להם
9 שהיא מרבה את הגשמים שצריכים להם.

10 הגמרא מביאה ברייתא בענין: תניא, אבא שאול אומר, אם יום טוב
11 של עצרת פרוז – צח ולא מעונן, סימן יפה לכל השנה פולה.
12 הגמרא מביאה עוד דבר שהוא סימן לכל השנה: אמר רב זביד, האי
13 יומא קמא דריש שתא – היום הראשון של ראש השנה, אי חמים –
14 אם הוא יהיה חם, פולה שתא חמימא – סימן הוא שרוב השנה
15 הבאה תהיה חמימה, ואי קריר – ואם יהיה קר, פולה שתא קרירא
16 – סימן הוא שרוב השנה הבאה תהיה קרירה. שואלת הגמרא:
17 למאי נפקא מינה – לאיזה צורך יש לדעת בתחילת השנה מה
18 תהיה השנה הבאה.

בבא בתרא דף קמז עמוד ב תלמוד בבלי המבואר "שפה ברורה – עוז והדר" (ליום ראשון) קנט

29 שהיתה זו נתינה גמורה, והסתלק המוכר מהחוב, ושבו אין יורשו
30 יכול למחול, מה שאין כן בסתם מכירות שטרות שאין המכירה
31 מועילה מן התורה, יכול המוכר למחול. **אֵלָא אִי אִמְרַת שמתנת**
32 **שכיב מרע דרַבְּנָן הִיא** ומן התורה עדיין לא הסתלק הנותן מהחוב,
33 קשה **אִמְרַת הַיּוֹרֵשׁ אֵינוֹ יָכוֹל לְמַחֵל**.
34 מתרצת הגמרא: אכן מתנת שכיב מרע **אֵינָהּ שֶׁל תּוֹרָה, וְאוֹלַם**
35 **עֲשָׂאוּהָ חֲכָמִים בְּשֵׁל תּוֹרָה** כדי שלא תטרף דעתו, ולכך אין היורש
36 יכול למחול.
37 הגמרא מביאה דברים שאינם נקנים אף במתנת שכיב מרע: **אִמְרַ**
38 **רַבָּא אָמַר רַב נְחֶמְיָן, שְׂכִיב מַרְעַ שְׂאֵמֶר יְדוֹר פְּלוֹנִי בְּבֵית זְהוּ, כְּלוֹמַר**
39 **שהקנה לו רק את זכות הדיור בבית ולא את הבית עצמו, וכן אם**
40 **אמר יֵאָכֵל פְּלוֹנִי פִּירוֹת דָּקָל זְהוּ, שהקנה לו רק את פירות הדקל**
41 **ושאינם קיימים עדיין ולא את הדקל עצמו, לֹא אִמְרַת פְּלוֹם, כִּיּוֹן**
42 **שאי אפשר להקנות זכות דיור, שאין בה ממש. וכן בפירות דקל**
43 **אינו יכול להקנות, כִּיּוֹן שהפירות אינם קיימים ואין אדם מקנה**
44 **דבר שלא בא לעולם, ובמקום שאין קנין מועיל בבריא, אף בשכיב**
45 **מרע אין אמירתו מועילה כלום, עַד שִׂיאֵמֶר תָּנוּ בֵּית זְהוּ לְפְלוֹנִי**
46 **יְדוֹר בּוֹ, שְׂכִיּוֹן שהקנה לו זכות בגוף הבית מועילה הקנאתו, וכן**
47 **עד שיאמר תָּנוּ דָּקָל זְהוּ לְפְלוֹנִי וְיֵאָכֵל פִּירוֹתָיו, שְׂכִיּוֹן שהקנה לו**
48 **את הדקל לפירותיו, מועילה הקנאתו.**
49 מקשה הגמרא: **לְמִיטְרָא – האם יש ללמוד מכאן דְּרַבְּנָן רַב נְחֶמְיָן,**
50 **מִלִּיתָא דְּאִיתָא בְּבֵרִיא – שרק הקנאה שמועילה אצל אדם בריא,**
51 **אִיתָא וְ–ישנה בְּשִׂכִּיב מַרְעַ, אולם הקנאה דְּלִיתָא בְּבֵרִיא – שאינה**
52 **מועילה בבריא, כגון בדבר שאין בו ממש, לִיתָא וְ–אִינְהוּ בְּשִׂכִּיב**
53 **מַרְעַ, כִּיּוֹן שאין השכיב מרע עדיף מן הבריא, אלא שאמירתו**
54 **במקום קנין של בריא, ובמקום שאין קנין מועיל בבריא, אף בשכיב**
55 **מרע אין אמירתו מועילה כלום. וְהָא וְ–הרי' אִמְרַת רַבָּא, אִמְרַת רַב**
56 **נְחֶמְיָן,**

1 **לְתַפְלִיתָּ שֶׁל בְּהֵן גְּדוֹל בְּיוֹם הכפורים שהיה מתפלל על השנה**
2 **שתהיה גשומה או חמה, ולפי מה שיראה ביום הראשון של ראש**
3 **השנה יתפלל, שאם רואה שהשנה תהיה חמה יתפלל שלא תהיה**
4 **חמה יותר מדאי, ואם רואה שתהיה קרה יתפלל שלא תהיה קרה**
5 **יותר מדאי.**
6 לעיל הביאה הגמרא שיש אמוראים שדרשו מפסוקים שמתנת
7 שכיב מרע מועילה בדיבור בלבד, עתה מביאה הגמרא את שיטת
8 רבא שמתנת שכיב מרע שהיא בדיבור בלבד אינה מועילה אלא
9 מדרבנן: **וְרַבָּא אָמַר בשם רַב נְחֶמְיָן, מִתְּנַת שְׂכִיב מַרְעַ אִינְהוּ מוֹעִילָה**
10 **מִן הַתּוֹרָה, אֲלָא מִדְּרַבְּנָן בְּעֻלְמָא הִיא, ותקנו זאת חכמים מפני**
11 **שחששו שְׂפָמָא אם לא יוכל להקנות בקלות תַּפְרָף דַּעְתּוֹ עָלָיו מחמת**
12 **צער, כשידע שאינו יכול להקנות למי שרוצה, ולא יקיימו בניו**
13 **את צוואתו.**
14 מקשה הגמרא: **וְיָמִי אִמְרַת רַב נְחֶמְיָן הָכִי, שמתנת שכיב מרע אינה**
15 **מועילה אלא מדרבנן. וְהָא וְ–הרי' אִמְרַת רַב נְחֶמְיָן, אֵפֹה עַל גַּב דְּאִמְרַת**
16 **שְׂמוּאֵל דִּין זְהוּ, מִלּוּהָ הַמוֹכֵר שְׂטֵר חוֹב לְהַבְרִיז וּמַעֲתָה הַקּוֹנָה את**
17 **השטר הוא זה שצריך לגבות את החוב, וְהוֹדֵר הַמִּלּוּהָ לאחר**
18 **המכירה וּמַחְלוֹ – מחל את החוב ללוה, הַחוֹב מַחְלוֹ, מפני שהלוה**
19 **לא התחייב מאומה לקונה השטר, אלא שהקונה רוצה לגבות את**
20 **המעות מכוחו של המלוה, ומאחר שהמלוה עצמו מחל את החוב**
21 **ללוה, שוב אין לקונה השטר שום פתחון פה על הלוה, וְאִפְּלוּ**
22 **הַיּוֹרֵשׁ של המלוה, מוֹחֵל – יכול למחול על החובות שחייבים**
23 **לאביו, מכל מקום מוֹדֵר שְׂמוּאֵל שְׂאֵם תָּנוּ – נתן המלוה את שטר**
24 **החוב לאדם אחר מִתְּנַת שְׂכִיב מַרְעַ, דְּהַיּוֹרֵשׁ אֵינוֹ יָכוֹל לְמַחֵלוֹ**
25 **ללוה.**
26 מסיימת הגמרא את השאלה: **אִי אִמְרַת בְּשֻׁלְמָא – מובן הדבר אם**
27 **נאמר שרב נחמן סובר שמתנת שכיב מרע מועילה מִדְּאִרְיִיתָא,**
28 **מִשּׁוּם הָכִי אֵינוֹ יָכוֹל לְמַחֵל, שְׂכִיּוֹן שהמתנה חלה מהתורה נמצא**

אגרות קודש

ב"ה, כ"ז סיון, תשט"ו

ברוקלין.

שלום וברכה!

במענה על מכתבו מט"ב סיון, בו כתב אודות עבודתו בבי"ס למלאכה בתור מנצח רוחני, ואשרי חלקו, כי כפי שקבלתי ידיעות מן הצד, נראה שינוי לטוב בהתלמידים מעת התחיל להתעסק בהנ"ל, הן בנוגע ללימוד והן בהנוגע לשמירת המצוות. ואף שמובן שאין זה מספיק עדיין, הרי כיון שניכרת הִזָּה לטוב, ורק כל התחלתו קשות, בודאי ישתדלו הוא וחבריו בעבודה קדושה זו להטיב המצב עוד יותר, וחפץ ד' בידם יצליח. ויה"ר שיוכלו תלמידיהם לשמש **דוגמא** למופת מתלמידי בי"ס חב"ד.

ב) בהתאם להנ"ל מובן ג"כ, שכיון שאין הקב"ה מקפח שכר כל ברי' ומדתו של הקב"ה מדה כנגד מדה - הרי עבודתו זו תוסיף גם הצלחה בהנוגע למעמדו ומצבו הוא, בשלשת הקוים תורה, עבודה (שתפלה כנגד קרבנות תקנון) וגמ"ח (שכוללת - ענין המצוות). ובקביעות עתים שלו בלימוד תורת הנגלה ותורת החסידות יראה הצלחה רבה, שבזמן מועט לפי ערך יצליח כבזמן מרובה ביותר, וכפירוש רבנו הזקן, אשר נעשים מוחו לבו זכים אלף פעמים ככה.

ג) מכל הנ"ל מובן ג"כ, שאין לבלבל ולגרוס פיזור הנפש על מחשבות של נסיעות למקום אחר. ובפרט - אם הכוונה להשתלמות בתורה וענייני, התלויים בסייעתא דשמיא הבאה ע"י עניינים הגורמים לסייעתא דשמיא, שאין לך ענין גדול מזה מלהוציא יקר מזולל, וכדנ"ל על פי"ז.

בברכת הצלחה מופלגה בעבודה האמורה לעיל ומתוך שמחה וכמ"ש עבדו את ה' בשמחה.

מ. שניאורסאהן